

ŽANETA GREGOROVÁ

O bláznech s hlínou za nehty

Nakladatelství Host přichází se třetí knihou v edici Klimax. Po překladech děl, která hýbou světem nejen klimatického aktivismu, tentokrát s originální českou tvorbou. Spisovatelka Viktorie Hanišová, kterou mnozí znáte jako autorku *Houbařky* či *Anežky*, se pustila do knihy rozhovorů s těmi, kdo zlepšují život ve městech. Nejen z hlediska klimatických podmínek, ale i z hlediska mezilidských vztahů. A nutno říct, že to nebyl vůbec špatný nápad.

Ač by bylo krásné, kdyby české autorky a autoři věnovali klimatické změně více prostoru i v beletrii a dalších žánrech, je nakonec kniha rozhovorů příjemným osvěžením plným dobrých příkladů praxe. I když sama autorka v úvodu zmiňuje, že jejím záměrem nebylo vytvořit komplexní výstup ze sociologického výzkumu, jak to udělala například Hana Librová, a sama jsem hledala paralely jen těžko, přesto k rozhovorům přistupuje velmi profesionálně. Podává nám tak velmi výstižný přehled nejrůznějších aktivit pražských, brněnských i více regionálních, jejichž prostřednictvím lidé často vlastníma rukama pomáhají vytvářet ostrůvky pozitivní deviace. Na-

příklad v prudkém kontrastu s typickým pražským byznys-životem působí včelaření na Petříně nebo komunitní zahrady jako tolik potřebná zjevení pro duše všech, co se ve městech ztrácejí při hledání něčeho smysluplného. A je jen dobře, že jim je věnován prostor.

Význam vytváření pozitivních příkladů je samozřejmě na dlouhou debatu. Neustále se opakující argument o roli jednotlivce, který nejprve musí změnit sám sebe a kterému přece nic nebrání žít environmentálně příznivější život, je často nadužívaný těmi, kdo by měli být z pohledu své volené funkce zodpovědní za změnu systémovou. Bez praktického

poznání, kolik zálohovaných lahví se povaluje v keřích, jen těžko budeme mít širokou paletu argumentů pro zavedení záloh pro všechny láhve. Pokud budou chybět systémové podmínky pro lesní a zahradní školky, jen těžko budou přežívat. Bez prvních městských komunitních zahrad nikdy nevznikne trend a později ani snaha o prosazení lepšího systémového přístupu. Například zatím nelze očekávat, že developerský projekt Smíchov City přinese v základní podobě možnost něco společně pěstovat, sdílet prostor s cílem dosáhnout větší udržitelnosti nové čtvrti. Můžeme jen doufat, že vhodná kombinace prostoru a lidí v nové čtvrti na okraji samého centra Prahy ožíví město nejen o dobrou zeleno-modrou architekturu, ale vytváří i potenciál pro lepší sousedské vztahy.

Ostatním knihu doporučuji pro zjištění, že bláznů s hlínou za nehty, kteří už dlouhá léta zdárně bojují na menších či větších bitevních polích, je kolem nás ještě stále dost, ba dokonce jejich počet narůstá.

I když ne všichni, nositelé těchto trendů zůstávají zatím na okraji zájmu širší veřejnosti. Kdyby to tak nebylo, museli by bojovat za zachování zahrádkářských kolonií, nebo někdy i o vlastní ekonomické přežívání?

V knize se objevuje velké množství přístupů, od těch více profesionálně-agenturních až po punkové, což jí pomáhá udržet naši pozornost a jednotlivé případy lépe rozeznat. Nemohu si odpustit připomínku, že přesně tyto rozhovory by sedly (a některé také skutečně sedly) na stránky Sedmé generace, a tedy i jejím čtenářům a čtenářkám. Propadáte-li klimatickému žalu, zkuste se do některé z aktivit zapojit. Nespoléhejte ale radši na lajdácký přístup. Ostatním knihu doporučuji pro zjištění, že bláznů s hlínou za nehty, kteří už dlouhá léta zdárně bojují na menších či větších bitevních polích, je kolem nás ještě stále dost, ba dokonce jejich počet narůstá. Kompost člověk nemusí vykopávat vždycky sám!

Viktorie Hanišová: *Beton a hlína. Rozhovory o udržitelnosti a šetrnosti ve městě*. Host, 2021, 261 stran.

PROMÍTAČKA / Žaneta Gregorová

Zkrocení přírody na gruzínský způsob

Někdo klepe na dveře. Neznámý host má velmi neobvyklý požadavek. V zastoupení velmi bohatého muže jde koupit strom. Ať už roste na zahradě, v lese, u cesty nebo na návsi, jde vždy o velikána, který je po staletí součástí vesnic a krajiny.

Dokument gruzínské dokumentaristky Salomé Jashi (mimo jiné *Vůdce má vždy pravdu*, *Bakhamro* nebo *Oslivový svit soumraku*) uvedený na letošních filmových festivalech nás vezme do Gruzie roku 2013. Na venkově se objevují party dělníků, kteří pomocí vlastní síly a strojů podkopávají ohromné kořeny stromů, často těch největších a nejkrásnějších v okolí. Vznikají tak obrovské díry v zemi, cestám ustupují ploty i sady. Zmatení obyvatelé vesnic důvod jejich návštěvy neznají. Jejich teorie o stavbě dálnice střídají ty hůře uvěřitelné. Jedna z nich je skutečně pravdivá: tehdejší premiér Gruzie buduje zahradu z těch nejkrásnějších stromů v zemi.

Bizarní výsledek ve formě opravdu krásné meditační rajské zahrady, kde ale stromy podpírají ocelová lana, ostře kontrastuje s naštváním a slzami vesničanů, kteří přišli o dominanty svých vesnic a lesů. Ani za tučné odkupné si parta dělníků nevyslouží nic jiného než mumlání pod vousy, nadávky a odplivnutí.

Zmíněný premiér Bidzina Ivaňšvili vedl vládu pouze jeden rok, od října 2012 do listopadu 2013. Jde o nejbohatšího obyvatele Gruzie, který sponzoruje mnoho kulturních a vzdělávacích projektů. V dokumentu jej ale nespatriíme. Dechberoucí záběry přesunů stromů, mnohdy vysokých jako patnáctipodlažní budova, pomocí nákladních aut a lodí střídají intimní záběry domácností prostých vesničanů, kteří slzí při vzpomínkách na velké úrody kaštanů.

Jak se píše v recenzi z festivalu Sundance: „Režisérka Jashi svým zkušeným a pozorným okem dokumentuje moc jediného muže nad přírodními zahradami Země: jak mohou majestátní živé artefakty identity jedné země tak snadno vykořenit jednotlivci bez vztahu k přírodě, kterou nyní prohlašují za svoji?“ Ptejme se ale obecněji: jak velkou cenu jsme schopni zaplatit za vybudování soukromých rezervací, byť méně velkášských?

Zkrocení přírody (Taming the Garden). Režie: Salomé Jashi. Gruzie, 2021, 86 minut. Dokument byl zařazen do Mezinárodní soutěže letošního festivalu Jeden svět.